

Vida Tivadar

Egy tárgy három élete. A bárándi honfoglaláskori tarsolylemez kiállítása elé

Vannak rendkívüli tárgyak, amelyeknek – képletesen szólva – több élet adatik, mivel több korszakban is kapcsolatba kerülhetnek a tárgyat használó, megfelelő vagy a múltját kíváncsian kutató emberrel. A különleges tárgyaknak a sorsa is különleges, valami megmenti őket az elkallódástól, az enyészettől – talán anyaguk, formájuk, képi világuk vagy díszítésük – mind-mind olyan elválaszthatatlan tulajdonságuk, amelyekről egykoron megrendeljük és a készítő kézműves/mester hosszan egyeztetetett. Ennek a szoros együttműködésnek, átgondolt tervezésnek köszönhető, hogy a megszületett tárgy, akár mindennapi használati eszköz, akár művészi alkotás – lenyomat. Lenyomata a tárgyat megálmodó igénynek és műveltségnek, a mesterségbeli tudásnak, lenyomata a társadalmi reprezentáció egy formájának, vagy csupán az egykori élet egy praktikus elemének. A kortársak ismerték e tárgyak rendeltetését, értették formai nyelvét, tudták, miért tartásuk szépnek vagy csúnyának, szükségesnek vagy feleslegesnek.

A rejtélyes körülmények között fennmaradt bárándi tarsolylemez tudomásunk szerint most éppen a harmadik életét éli. Első életében, a 10. század első felében, a számunkra oly fontos és meghatározó magyar honfoglalás időszakában jól ismert tárgytypus, az előkelők övén függő kis bőrtarsoly fedőlapját díszítette. De a bárándi tarsolylemez ma még jórészt ismeretlen körülmények között, az 1860-as évek Magyarországon ismét életre kelt, alföldi kubikusok mint ezüstkincset találhatták a Tisza vidékén, a folyószabályozás nagy munkája közben. Vajon mit gondoltak róla akkor, minek tartották, és miért tartották titokban? Mindenesetre érezték, hogy fontos tárgy lehet, mert megőrizték, és ki tudja ki

* A Debreceni Déri Múzeum „Rejtélyes aranykincs nyomában, avagy a bárándi tarsolylemez története” címmel kiállításon mutatta be a szóban forgó leletet. Ezúttal az október 3-án tartott megnyitón elhangzott két előadást közöljük. A Déri Múzeum kiadványában megjelenő szövegek átengedését a Múzeum igazgatójának ezúttal is köszönjük

elől, de gondosan elrejtették. A tarsolylemez utolsó rejtekhelye 1998-ban, egy bárándi vályogház elbontásakor vált ismertté, és ekkor kezdődött eseményekben gazdag harmadik élete.

Miközben az elmúlt évszázadok során e tarsolylemez semmit sem változott, eközben elgondolkodtató szerepváltásokon esett át, hiszen a míves tarsolydíszből nemesfém kincs, majd napjainkban értékes régészeti lelet lett. A bárándi tarsolylemezt több mint egy évezreddel a készülése után is lankadatlan figyelem övezi, páncélszekrény a lakhelye, s most is sokan álljuk körül, amikor mi, megilletődött 21. századi emberek próbáljuk értelmezni, megfejteni üzenetét, próbáljuk feltörni titkos nyelvét.

A tárgy jelentéséről a híres egyiptológus, Jan Assmann a következőket írja „A kulturális emlékezet” (Budapest 1999) című művében: *„Az ember ősidőktől fogva tárgyakkal van körülveve, az egészen köznapi személyes eszközöktől, amilyen az ágy, a szék, az étkezés, a ruházat, a különféle szerszámok, egészen a házakig, falvakig, városokig, utakig, szárazföldi és vízi járművekig – a célszerűségről, szépségről alkotott elképzeléseit s ezáltal bizonyos fokig önmagát is ilyesmikbe horgonyozza. Ilyenformán mindezek a tárgyak a saját képét tükrözik, önmagára, múltjára, őseire stb. emlékeztetik. Az életét övező dologi világ időki-tevője a jelennel együtt a múlt különféle rétegeire is utal.”*

Tarsolydísz, kincs, régészeti lelet – idézzük meg a múlt rétegeit. Mindenekelőtt megragad bennünket ennek az arányos, szép kivitelű, gazdagon díszített, aranyozott ezüst tarsolylemeznek a kalandos sorsa, lehetséges kötődése nagy elődeinkhez, számunkra ismeretlen és ismert személyekhez. Azt biztosan tudjuk, hogy a honfoglalás korában a korabeli elit tagja – egy kiemelkedő nemzetség feje vagy a katonai kíséret vezetője – tulajdonában volt.

A tarsolylemez felületét szimmetrikus növényi ornamentika tölti ki, a szépen ívelő, mozgalmas, életteli indák, kecsesen illeszkedő, rovátkolt végű, húsos levelek, hangsúlyosan elhelyezett poncok mind-mind egy gondosan szerkesztett kompozíció részei. László Gyula nemzedéke ezekben az aprólékosan megszerkesztett és kivitelezett növényi kompozíciókban, a palmettákból a samanisztikus magyar hitvilág világfáját, avagy az ő megfogalmazásukban az életfát látta – s ez a feltételezés azóta is tovább él, és mára makacsul berögződött a magyar régészetbe, a nemzeti hagyományba, pedig nem bizonyítja más, mint az élénk képzelet. Napjaink kritikus kutatójának, ha úgy tetszik posztmodern szemlélőjének ennél több bizonyosság kell. Hiszen életfa/világfa csak egy lehet, s arra aligha utalhatnak a tarsolylemezekon gyakran hálómintában szerkesztett, többszörösen ismétlődő indák és palmettacsokrok.

Már a nagy 1996-os miskolci és budapesti, majd az egész Európát bejáró mil-
lecentenáriumi kiállítás után felmerült, hogy e díszítőművészet megfejtéséhez új, művészettörténeti értelmezési keretekre van szükség. Mára több irányú kutatások alapján meg kell elégednünk a sommás véleménnyel: a honfoglaló magyarság növényi ornamentikája díszítőművészeti jellegű. Az alkotó mester, kézmű-

ves, de nevezhetjük művésznek is, fő célja a nagy, díszítetlen sík felületek monotonitásának megtörése, életteli formákkal történő kitöltése volt. Sokáig a honfoglaló magyarok kultúráját kizárólag Kelet felől akartuk megérteni, nem számolva a helyben bekövetkezett kulturális fordulattal (amely alól egy Kárpát-medencébe települt sztyepei nép sem vonhatta ki magát), pedig ennek sorozatosan bekövetkező jelenségével Bóna István már az 1970-es években számolt. A Kárpát-medencében új, s immáron végleges hazát foglалó magyarság a honfoglalással egyszermind a közép-európai Karoling és a délkelet-európai mediterrán kultúrkör vonzásába is bekerült – így az új haza birtokbavétele után egyre szorosabb kapcsolatok figyelhetők meg a balkáni-bizánci, a bolgár, az avar-Karoling gyökerű morva és pannóniai, és általában a nagy európai és közel-keleti birodalmak peremvidékének kultúrái felé. Mindennek ismeretében, akárcsak az eurázsiai eredetű avarok kapcsán, aligha tehetjük fel olyan kizárólagosan Josef Strzygowski kérdését: „Kelet vagy Róma?” („*Orient oder Rom?*”), s be kell látnunk, célravezetőbb a „Kelet és Róma” („*Orient und Rom?*”) megközelítés alkalmazása.

De akkor honnan is származik ez az össze nem téveszthető, szemet gyönyörködtető növényi ornamentika? Számos munka elemezte már, hogy e növényi díszítőstílusnak több évszázados története van Európában és a Földközi-tenger térségében. A késő antik időkben megjelenő indák és palmetták mindenütt megtalálhatók az ókori és középkori Kelet-Mediterráneumban (elsősorban Bizáncban), a szászánida Iránban, majd gazdag, változatos formát nyernek a 8–9. századi iszlám díszítőművészetben. Ezek a nagy kulturális és művészeti források határozták meg a 9–10. századi kelet-európai sztyepei, a Kárpát-medence díszítőstílusát, a magyar díszítőstílust.

Ebben az értelemben a Kárpát-medencében letelepedett magyarság kultúrája csak részben a keleti hagyomány egyenes folytatása, hiszen rögtön hatott rá az új kulturális környezet, és lassan nemcsak az életmód, hanem a művészi formanyelv cseréje is végbement. Ugyanakkor a tarsolylemezek sem pusztán csak a honfoglaló magyarokra jellemző dísz tárgyak, hiszen a 10–11. században a nemzetközi divatnak megfelelően hasonló lemezek és egyéb tarsolydíszek találhatók a ruszok, a bolgárok, a sztyepei, a finnugorok, az arabok és a bizánciak előkelőinek tarsolyain is. A honfoglaló magyar előkelők számára dolgozó mesterek jól ismerték és magas szinten, alkotó módon alkalmazták a nemzetközi növényi mintás díszítőstílust.

A Kárpát-medencében ma mindössze 26 ilyen tarsolylemezt ismerünk, 26 honfoglaló magyar előkelő személyes dísz tárgyát, amelyek szimbolizálják birtokosaik előkelőségét, megjelenítik hatalmát, kifejezik az őket övező tiszteletet és reputációt. A tárgyaknak e funkciója oly mértékben nyilvánvaló volt, hogy a sírritusban is kifejezésre juthatott és ezért a tulajdonossal együtt eltemették. A bárándi a ma ismert legegánsabb kivitelű tarsolylemezek szűk köréhez tartozik, amelyekre a szabadon futó indák és palmetták segítségével kialakított minta-

fűzés a jellemző, e tekintetben nagyon hasonlít a tarcali, a rakamazi és az egyik karosi (II/29. sír) lemezekre Feltételezhető, hogy e kiemelkedő művészi színvonalú példányokat egy, a honfoglalás kori legfelsőbb vezetőréteg megrendelésére alkotó mester, illetve annak szűkebb köre készítette.

Rejtélyesen kezdődött és rejtélyesen folytatódott a bárándi tarsolylemez második, 19. századi élete is. A családi krónika alapján arra lehet következtetni, hogy tárgyunkat az 1860-as években a Tisza szabályozásán Tiszadada és Tiszdob térségében gátépítési munkálatok során kubikosok találták. Valószínűleg egy díszes öltözetében eltemetett honfoglaló magyar előkelő temetkezésére leltek a találók és azt sikerült titokban tartaniuk. Mivel jól ismerjük az ilyen sírokat, bátran rekonstruálhatjuk a feltételezett előkelőség temetkezését. Akár süvegdísz is lehetett, mint beregszászi kortársának, mellette feküdhettek palmettás lemezekkel kivert markolatú szablyája, ezüst veretekkel kirakott, készenléti íjtartó tegeze, valamint a temetkezési szertartáson feláldozott ló bőre a ló fejével és végtagsontjaival együtt. Vajon mit gondoltak e minden valószínűség szerint sok ezüstöt tartalmazó sírról a találók, tudták-e, hogy azok egykor honfoglaló vitéz lehettek? Valószínűleg nem – a tarsoly alapján azonban gondolhattak egy kuruc brigádérosra vagy egy nyalka magyar huszárra. A számtalan kérdés közül a legkülönösebb, hogy a találók miért nem értékesítették, miért nem tették pénzzé a sok ezüstöt? Miért nem adták át kereskedőknek, aranyműveseknek? Felosztották egymás között és a szépapának a tarsolylemez jutott, társainak pedig a többi lelet. Alig egy évtizeddel a szabadságharc után rejtegették a magyar vitéz kincseit, mint ahogy rejtegették a Kossuth-bankókat is. Mindenesetre a megőrzés lehetett a szándékuk, mert a tarsolylemez egészen 1998-ig új rejtekhelyén, egy vályogház padlásán, a tető tapasztása alatt pihent. Véletlenül került elő ismét, de nem véletlenül maradhatott fenn – jelenkori megtalálókik először régi tisztai válllapnak nézték, és ezért vitték a múzeumba. Ráébredve a tárgy valódi jelentőségére a múltat szerető mai tulajdonosok már nemcsak sejtik, mint elődeik, hanem biztosan tudják: nemcsak családi, hanem nemzeti kincs van a birtokukban. Köszönet illeti őket, hogy lehetővé teszik a tárgy immár sorozatos múzeumi kiállítását, bemutatását a szakmai körnek és a múlt iránt érdeklődő művelt közönségnek.

S most a bárándi tarsolylemez remélhetően hosszú harmadik életének kezdetén már határozottan a honfoglaláskor történetére és régészetére irányítja a figyelmet. Ez a nem mindennapi, különleges régészeti lelet, elősegíti múltunk pontosabb megértését. De nemcsak a múltét, hiszen az ilyen fontos tárgyak már a saját kulturális önképünk részei is, a kulturális emlékezet megtestesülései. Velük kapcsolatban a különböző korok változó kérdéseket tesznek fel, és az adott kor kulturális környezetére jellemző változó hangsúlyú, új válaszokat adnak. Régi tárgyainkat azért kell folyamatosan újra elővenni, hogy a jelen világot foglalkoztató új kérdéseket tehessünk fel a múltnak, s hogy a jelen körünket megnyugtató, új válaszokat és értelmezéseket adhassunk. S eközben talán

tudatára sem ébredünk, vagy ha igen, néha nem könnyű beismernünk, de az idő múlásával változik a múltunkról alkotott képünk. Erre, erre is figyelmeztet bennünket a harmadik életét élő bárándi tarsolylemez.

**AJÁNLOTT RÉGI ÉS ÚJ IRODALOM
A HONFOGLALÓ MAGYAR MŰVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ**

- FETTICH NÁNDOR: *A honfoglaló magyarság művészete*. Ars Hungarica 11. Budapest 1935;
- LÁSZLÓ GY.: *A honfoglaló magyarok művészete Erdélyben*. Kolozsvár 1943;
- LÁSZLÓ GY.: *A honfoglaló magyar nép élete*. Budapest 1944; Révész László: *A karosi honfoglalás kori temetők. Régészeti adatok a Felső-Tisza-vidék X. századi történetéhez*. Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei 1. Budapest 1996;
- FODOR ISTVÁN: *Hítvilág és művészet*. in: Fodor I./Révész L./Wolf M./M. Nepper I. (szerk.) *A honfoglaló magyarság*. Kiállítási katalógus. Budapest 1996, 31-37;
- MAROSI ERNŐ: *A magyar középkor művészete a Nemzeti Múzeumban a millecentenáriumi év kiállításain* BUKSZ 9, 1997, 158–167;
- BÓNA ISTVÁN: *A honfoglaló magyarság régészeti hagyatékának társadalomtörténeti tanulságai*. Magyar Tudomány (1997) 1451–1461;
- BOLLÓK ÁDÁM: *Lehetőségek a honfoglaló magyarság emlékanyagának művészeti értékelésében*. A karosi II/52-es sír készenléti íjtartó tegezének korongja. *Limes* 19/1, 2006, 62–84;
- BOLLÓK ÁDÁM: *Ornamentika a 10. századi Kárpát-medencében*. Formátörténeti tanulmányok a honfoglalás kori díszítőművészethez. Doktori (PhD) értekezés. PPKE Piliscsaba 2012.

D. Szabó László

A „bárándi” tarsolylemez

1998. júniusában két fiatalember behozott a Déri Múzeumba egy patinával borított, aranyozott ezüst tarsolylemezt (1., 2. kép) és egy fél pár körte alakú vaskengyelt (3. kép). A múzeum régészének, M. Nepper Ibolyának mutatták meg a tárgyakat és kíváncsiak voltak, hogy azokat eredetileg mire használhatták. Elmondták, hogy Bárándon, a régi családi házuk bontásakor a munkások a ház padlásán sárral letapasztva találtak rá a tarsolylemezre és a kengyelre. A család egyik őse, az 1820 körül született szépapa – aki a lebontott házat építette –, gyakran emlegetett fiának és unokájának egy biztos helyre dugott nagy kincset. A tárgyakat azonban rajta kívül senki sem látta egészen 1997-ig. A szépapáról tudták, hogy az 1860-as években a Tisza szabályozásakor falubeli társaival együtt kubikosként dolgozott Tiszadob és Tiszadada környékén. Ekkor bukkanhattak rá egy előkelő honfoglaló férfi sírjára. A talált leleteket egymás között eloszthatták, a később Bárándon házat építő ősnek jutott a tarsolylemez és egy fél pár kengyel.¹ A sír egykori gazdagságára a Felső-Tisza vidékén azóta feltárt tarsolylemezes sírok leletanyagából lehet következtetni. Az ilyen sírokban az elhunyt mellé gyakran helyezték el lovának maradványait és a lószerszámokat (kengyel, zabla, szíjazat). A lószerszám szíjaira díszítésként aranyozott ezüst vereteket, vagy ezüstpénzeket helyeztek. Fegyverek közül gyakori melléklet a nyíltartó tegez, benne vas nyílcsúcsokkal. Néhány sírból előkerült olyan aranyozott ezüst veretekkel díszített tegez is, amelyben a felajzott íjat tartották. Egyes szablyáknak a markolata és a hüvelye arany-, vagy aranyozott ezüst lemezekkel volt felszerelve. Az elhunytak övét 15–20, de akár 40–50 darab nemesfém verettel díszítették. Az alsóruhaként hordott ing ujját csuklójuknál ezüst karpánttal szorították le. Előfordult, hogy nyakpereccel, karpereccel, köves gyűrűvel temették el őket. A lószerszám szíjaihoz hasonlóan ruhájukat is díszíthették arab, vagy nyugat-európai pénzermékkal.² A gazdag mellékletekkel eltemetett férfiak a 10. századi magyarság előkelői voltak, akiknek társadalmi rangját temetésükkel is hangsúlyozták a hozzátartozók.

1 M. NEPPER IBOLYA: Hajdú-Bihar megye 10-11. századi sírleletei. 1. rész Budapest-Debrecen 2002. 405.

2 RÉVÉSZ LÁSZLÓ: A karosi honfoglalás kori temetők. Régészeti adatok a Felső-Tisza vidék X. századi történetéhez. Miskolc 1996. 148, 152.

A tarsolylemezek a Kárpát-medencét 895-től fokozatosan birtokba vevő honfoglaló magyarság hagyatékának legjellegzetesebb darabjai. A honfoglaló férfiak apróbb használati eszközeit (a tűzgyújtáshoz szükséges csiholót, kovát és taplót; fenőkövet) az övük jobb oldalára csatolt nemezből, vagy bőrből készült tarsolyban tartották. A nemeztarsolyok fedelét hímzéssel, gyöngyökkel, rojtokkal, rátett textilmintákkal díszítették. A bőrtarsolyokon domborításokat, színes befűzéseket, intarziákat alkalmaztak. A nemzetségi előkelők és a katonai kíséret tagjai ezt a hétköznapi viseleti tárgyat - mintegy rangjukat jelezve – bronz, vagy ezüst veretekkel, esetleg az egész tarsolyt befedő fémllemezrel díszítették.³

E ritka méltóságjelvények eloszlása a 10. századi magyar szállásterületen belül igen egyenetlen. A fellelt 27 példány közül 16 darab a Felső-Tisza vidékén került elő, hatalmi központok, földvárak (Kisvárd, Szabolcs, Zemplén) környezetében. A Közép-Tisza vidékén négy, a Duna-Tisza közén négy, a Kisalföldön három tarsolylemez ismerünk eddig (4. kép). Ezeken a területeken is jelentős törzsfői, vagy nemzetségfői központok lehettek, a lemezes tarsolyokat viselő férfiak pedig a törzsfő, vagy nemzetségfő esetleg a fejedelem kíséretébe tartoztak.

A sírokban talált pénzeket a 884 és 926 közötti időszakban verték⁴, ami arra utal, hogy ezt a tárgytípust a 10. század első felében használták őseink, későbbi használatuknak, továbbélésüknek eddig nincsen nyoma. A Kárpát-medencén kívül előkerült néhány darab a Volga vidékén, Skandináviában és Bagdadban is. Ezek kereskedelem révén, vagy zsoldosként szolgáló magyar katonákkal kerülhettek oda.

A Kárpát-medencében eddig előkerült 27 tarsolylemezről 10 szerényebb kivitelű, díszítetlen, vagy karcolt mintás ezüstlemez, a többi a honfoglalók művészetének kiemelkedő példánya. Az ezüsből készült előlapokon alkalmazott díszítések a bőrdomborítások és rátett textildíszek mintáit követik. Általában palmaleveleket, más szóval palmettákat alkalmaztak, de minden tarsolylemez egyedi díszítéssel készítették. Gyakori díszítés a palmettacsokrokat keretező indaháló, vagy a végtelen palmettaháló, ami a Dunavecse – Fehéregyháza temetőjéből származó példányon ékkőberakást vesz körbe. A növényi minták a honfoglaló magyarok táltoshitének legfontosabb elemét, az alsó, középső és felső világot összefogó életfát ábrázolják, néha sokszor ismételve.⁵ Különleges a tiszabezdédi példány, amelynek közepén a kereszténység jelképe, a kereszt látható, amelyet két, a perzsa mitológiában szereplő pávasárkány vesz közre.⁶ Anyagát tekintve is egyedi ez a darab, mivel eddig ez az egyetlen ismert tarsolylemez, amelynek előlapja nem ezüsből, hanem vörösrézről készült.

3 DIENES ISTVÁN: A honfoglaló magyarok. Budapest 1972. 58.

4 Révész uo.

5 FODOR ISTVÁN: Hitvilág és művészet. In: A honfoglaló magyarság. Budapest 1996. 31.

6 LÁSZLÓ GYULA: Árpád népe. Budapest 1988. 72.

A tarsolyok hátlapja bronzból, vagy vörösrézéből készült, az összeszegecselt elő- és hátlap fogta közre a tarsoly bőr fedelét. Egyes példányoknál a bőrtarsolyt a jobb tartás érdekében vaslemezekkel is merevítették. A tarsolyokat szíjak segítségével erősítették az övre és szíjakat használtak a tarsoly lezárásához is. Ezeket a szíjakat is díszíthették, az egyik Karoson előkerült tarsolylemeznek megmaradtak a függesztőszíjat és a zárószíjat díszítő veretei és az ezüstcsatja is.⁷

A tarsolylemezek készítésekor az ötvösök a formára vágott ezüstlemezre éles, hegyes eszközzel bekarcolták a mintát, majd szurokágyra fektették és finom poncolókkal, vésőkkel kidolgozták a motívumokat. A domborított példányoknál ezután a hátteret félgömbös fejű vésővel visszakalapálták, tűzaranyozással bevonták, ami az eredeti ezüst színében meghagyott mintát még jobban kiemelte.⁸

A Bárándon előkerült tarsolylemez kialakításában, díszítésében nagyon hasonlít a tarcali, rakamazi és az egyik karosi példányhoz. Ez a négy darab valószínűleg egy műhelyben készülhetett.

A teljesen ép ezüst előlaphoz szegecsekkel erősítették a vörösréz hátlapot, a kettő között volt a tarsoly bőr fedele. Felső részén volt az övhöz kapcsolódó függesztőszíj, alul a tarsolyt záró szíj. Az előlapot öntött, díszítetlen ezüstszalag keretezi.

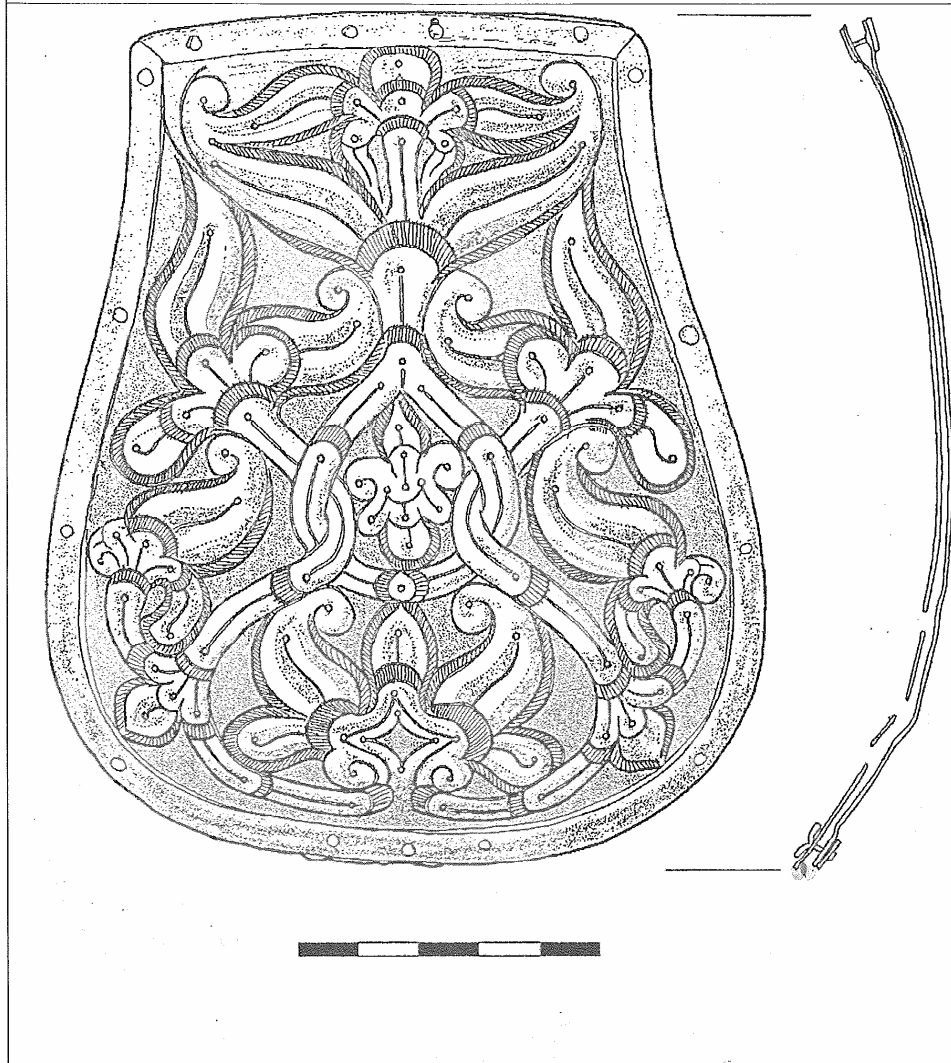
Az előlapon az íves alsó rész közepén elhelyezett ötlevelű palmettacsokorból indul ki két ág, amelyek a lemez közepén háromlevelű csokorban végződnek. A lemez alsó részén mindkét ágból egy-egy levél és háromlevelű csokor ágazik el. Az oldalsó ágak nagyméretű középső levelei érintik a főágakat lezáró csokrokat. Az alulról induló két palmettás ág belefonódik a lemez közepén lévő csepp alakú indába, ami a lemez tetején két nagyméretű levél közül kinövő ötlevelű csokorban végződik. A csepp alakú térben egy hatszirmú virágot helyeztek el.

A levelek mindkét szélét egyenletesen vonalkázott sávval zárták le, hasonlóan vonalkázott íves sávok törik meg az indák felületét is. A minták közötti hátteret bemélyítették és aranyozták, ezzel is kiemelve az ezüstszerű palmettás díszítést. A teret teljesen kitöltő levélcsookrok a korabeli magyar hitvilágban fontos szerepet játszó, a mindenséget betöltő, a világokat elválasztó életfát ábrázolják, melynek ágain és odvában élnek a különböző alakot öltő segítő szellemek.

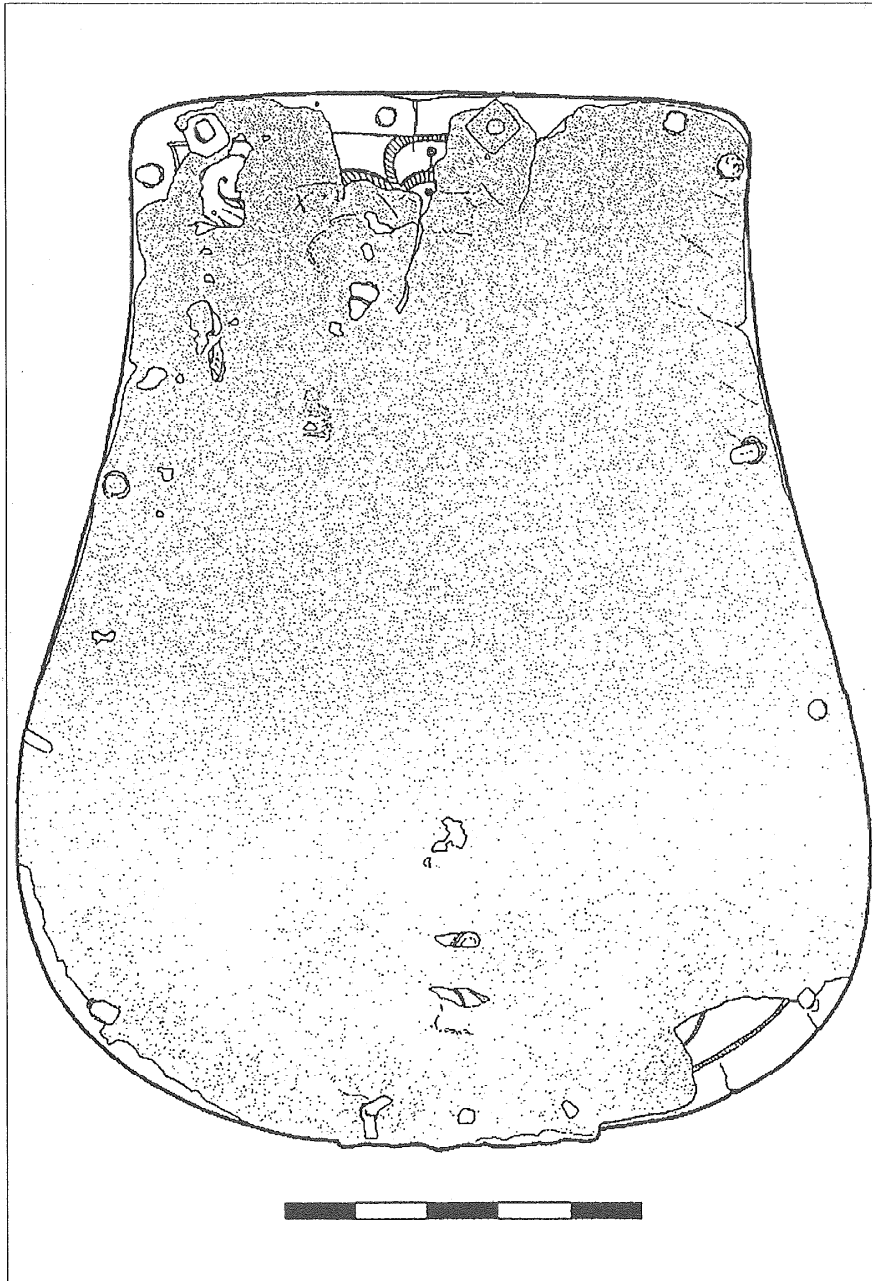
A bárándi tarsolylemez a honfoglaló magyarság ötvöseinek egyik csúcsteljesítménye, mind kidolgozásában, mind díszítésében az eddig ismert tarsolylemezek egyik legszebb példánya.

7 RÉVÉSZ LÁSZLÓ: Karos. In: A honfoglaló magyarság. Budapest 1996. 89.

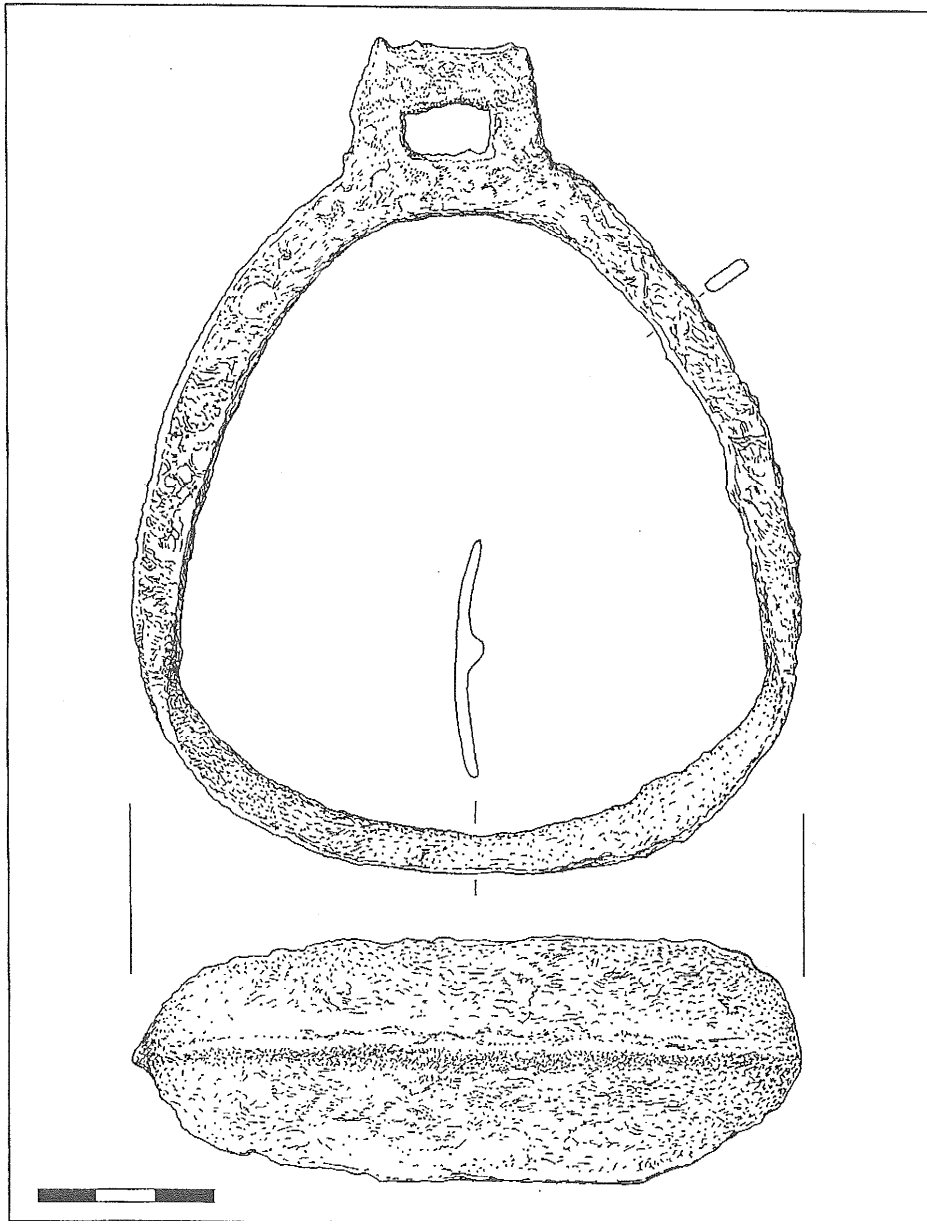
8 RÉVÉSZ LÁSZLÓ: Emlékezzetek utatok kezdetére. Régészeti kalandozások a magyar honfoglalás és államalapítás korában. Budapest 1999. 112.

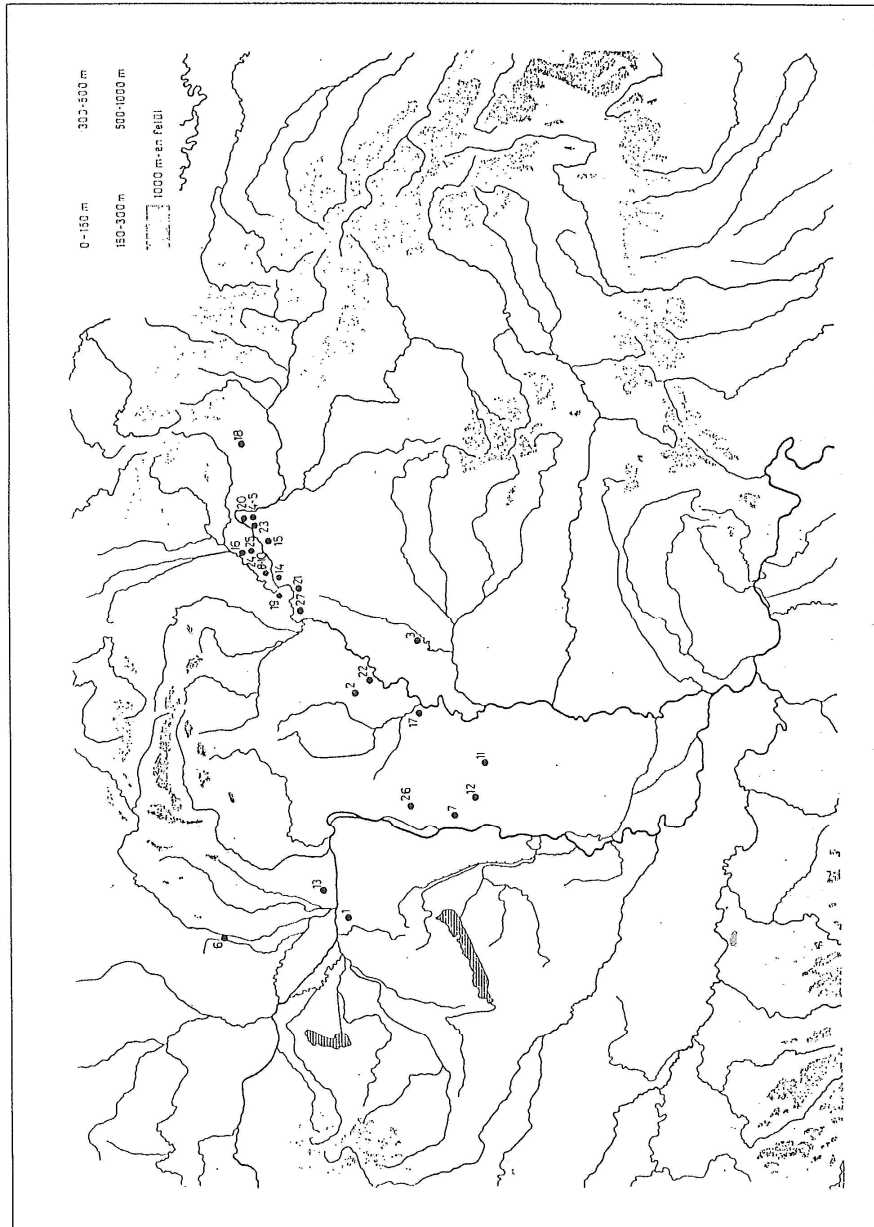
1. kép: A Bárádon előkerült tarsolyemez előlapja
(Forrás: M. Nepper Ibolya: Hajdú-Bihar megye 10-11. századi sírleletei.
2. rész Budapest-Debrecen 2002. 371.)

2. kép: A Bárándon előkerült tarsolyemez hátlapja
(M. Nepper Ibolya: Hajdú-Bihar megye 10-11. századi sírleletei.
2. rész Budapest-Debrecen 2002. 372.)

3. kép: A Bárádon előkerült körte alakú vaskengyel
(M. Nepper Ibolya: Hajdú-Bihar megye 10-11. századi sírleletei.
2. rész Budapest-Debrecen 2002. 373.)

4. kép: Tarsolylemezek a Kárpát-medencében.

(Forrás: Révész László: A karosi honfoglalás kori temetők. Régészeti adatok a Felső-Tisza vidék X. századi történetéhez. Miskolc 1996. 151. Kiegészítve a 2011-ben Bugyiban megtalált tarsolylemezzel 26, és a bárándi tarsolylemez feltételezett lelőhelyével összesen 27 db.)

1. Bana – Ördögásta hegy
2. Besenyőtelek – Szórhát
3. Túrkeve – Ecsegfalva – Bokroshalom
- 4-5. Eperjeske 2., 3. sír
6. Galgóc
7. Dunavecse – Fehéregyháza
- 8-10. Kenézlő – Fazekaszug 3., 14., 28. sír
11. Kiskunfélegyháza – Radnóti út
12. Izsák – Balázspuszta
13. Perbete
14. Rakamaz – Strázsahalom
15. Rétközberencs – Parom-domb
16. Bodrogvécs
17. Szolnok – Strázsahalom
18. Szolyva
19. Tarcal – Rimai dűlő
20. Tiszabezdéd – Harangláb dűlő 8. sír
21. Tiszaeszlár – Bashalom I. 10. sír
22. Tiszanána – Homokbánya 1. sír
23. Tuzsér – Boszorkányhegy 6. sír
- 24-25. Karos – Eperjesszög II. 29., 52. sír
26. Bugyi – Felsővány 2. sír
27. „Báránd” (Tizadob – Tizadada térsége)

Sipka Sándor

Hunyadi János professzor „Istennel és isten nélkül” című könyvéről

Figyelemre méltó könyvet írt és adott környezetének az ebben az évben 70 éves Hunyady János, a Debreceni Egyetem Orvosi-Egészségügyi Centrumának nyugalmazott bőrgyógyász professzora. A témaválasztása talán a legnehezebb, amire egy „író-ember” vállalkozhat! Az egyénben rejlő legjobb értelmi és érzelmi tulajdonságok, értékek összekapcsolása a Világmindenséggel, az Ész és a Lélek által megismerhető és megérthető maximum elérése, ez az, amit a szerző egyéni módon elvégez. A hatalmas munkában, a nyilvánossággal megosztó szándékban és gesztusban, kivételesen nemes ajándékot kapunk. A könyv végigolvasása egyszerre nyújtja az egyetemes kultúra és tudománytörténet legfontosabb elemeinek élvezetes, jól érthető módon megfogalmazott bemutatását és összegzését, továbbá érzékelteti a szerző alapvető vágyát annak megosztására, hogy ezeknek az ismereteknek a birtoklása, megélése milyen hatással lehet az Ő személyes élete, sorsa, belső világa, továbbá embertársai számára is.

A Radnai Kiadó 2011-ben jelentette meg a 183 oldal terjedelmű könyvet, ami hat fejezetből és egy mellékletből áll. A fejezetek címei: 1. Örökségünk a világ-egyetem; 2. Örökségünk az élet; 3. Az emberré válás misztériuma; 4. Örökségünk a tudás; 5. Az örökségünket fenyegető tényezők; 6. Hittel az életért, az emberért. A Melléklet is nagyon hasznos információkat, adatokat tartalmaz a különböző vallásokról, a Bibliáról, a kereszténység központjairól, híres emberekről, Nobel-díjasokról és az égitestekről. A könyvet Vigh István, erdélyi származású festőművész könnyed és hangulatos, absztrakcióra törekvő képei díszítik.

A fejezetek címeiből is jól kivehető, hogy közöttük szemléletbeli különbségek vannak. Az első négy fejezetben a kultúra, a szellemtörténet, a műszaki és élettudományok, közülük az utóbbi kettőben főleg az általános biológia, a sejt-élettan, a genetika, az evolúció eredményeit összegzi. A ötödik fejezet értelmezi ezeket az eredményeket az egyén, az egész emberi faj, a történelem, a létrejött társadalmi formák, a különböző eszmék, filozófiai és teológiai nézetek és vallá-

sok létezése szempontjából, de bemutatja emellett az embertől független, majd az embertől is függő, fenyegető tényezők különböző formáit és befolyását a jelenlegi, globálissá vált emberi civilizációra és az egész élővilágra. A hatodik fejezet a „Hittel az életért és az emberért” címet viseli. „Az emberré válás kezdetekor a hit és a tudás egyszerre vált az embert jellemező tulajdonsággá” – így jellemzi a múltat. „A modern világ alapja a tudáson alapuló hit” – vallja a máról és jövőről, beleértve az úrkorszaki „embert és Istenét” is.

Természetesen, mint minden vallással, teológiai hittel, Istennel kapcsolatos gondolat, érzés megvallása, így ezek a nézetek is Hunyady János legegységesebb, legszubjektívebb megnyilvánulásait jelentik. Ugyanakkor nagyon is érdemes megismerni ezeket, még ha némelyikük vitára, ám a többségük biztosan továbbgondolásra készíti az olvasót. Történik pedig mindez azért, mert több tudományág eredményeinek magas színvonalú, de „emészthető” összefoglalását kapjuk egy közösségi felelősségtudattal élő, szintézisre törekvő tudós, orvos, gondolkodó, az Élet értelmét maga és mások számára megtalálni akaró embertársunk tollából, aki elismerésre és szeretetre méltó módon tárja ki nekünk az „Agyát” és a „Lelkét”.

Hunyady János a Debreceni Egyetem professzora. A „professzor” szó eredeti, elsődleges értelme „hitvallást tevő”. Az a személy, aki a világ dolgaiban az ismeretei és megélt tapasztalatai, élményei alapján a környezetében, a környezetének állást foglal, véleményt formál, mondván: „ezt hiszem és vallom”, vagy „ezt nem hiszem és nem vallom”. Hunyady János könyve ilyen hiteles „professzori” tett és alkotás a Világról, Emberről, Istenről vallott nézeteiről, tudásáról.